

**Zero waste
a covid-19
Časté dotazy**

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Zero waste a covid-19 – časté dotazy

V síti organizací Zero Waste Europe si plně uvědomujeme závažnost onemocnění covidem-19. Bezpečnost a ochrana lidského zdraví je v této náročné době na prvním místě. Rádi bychom vyjádřili podporu všem, které zasáhla krize způsobená touto nemocí. Zcela chápeme, že firmy se nyní snaží zajistit především bezpečnost svých zaměstnanců, což je v současnosti nejvyšší prioritou.

V uplynulých měsících jsme analyzovali dopady pandemie covidu-19 na koncept zero waste a hledali jsme cesty, jak pokračovat v naší práci, abychom i nadále směřovali k budoucnosti bez odpadu.

Seznam nejčastějších dotazů se budeme snažit průběžně upravovat a rozšiřovat.

Pokud máte konkrétní otázku nebo nám chcete zanechat komentář, [kontaktujte](#) nás prosím.

Jaký vliv má pandemie na opakované používání obalů?

Někteří obchodníci neumožňují svým zákazníkům nakupovat do vlastních, opakovaně použitelných obalů. V některých amerických státech a městech byl také dočasně zrušen zákaz plastových sáčků na jedno použití.

Je bezpochyby správné, že se firmy snaží zajistit bezpečnost nás všech. Znečištění plasty je však stále obrovským ekologickým problémem a společně s firmami bychom měli i nyní pracovat na jeho řešení.

Prodej zboží do vlastních nádob je třeba podporovat i v dnešní době. Zaměřit bychom se přitom měli především na zavádění efektivnějších metod, například na **využívání opakovaně použitelných obalů se zdravotní a bezpečnostní certifikací, jejichž oběh zajišťuje třetí strana**, a řídit se tak mechanismem oběhového hospodářství, který splňuje veškeré hygienické a bezpečnostní nároky.

Nezapomínejme, že i na jednorázových obalech z plastu či jiných materiálů se virus může přenášet a dotykem šířit na další povrchy. Proto jsou **opakovaně použitelné obaly stejně bezpečné jako obaly na jedno použití.**

- Mýdlo (mycí prostředek) a teplá voda dokážou zničit koronavirus, ale i jiné viry a bakterie. Myčky nádobí to zvládnou ještě efektivněji, protože pracují s vyšší teplotou a delším mycím cyklem. Koronavirus je právě na mýdlo a horkou vodu velice citlivý.
- Obaly na jedno použití nejsou bezpečnější než dobře umyté, opakovaně použitelné obaly. I na povrchu jednorázových plastů se může uchytit virus či bakterie, ať už ve výrobním procesu, při transportu, během uskladnění nebo při samotném používání. Navíc se vědci shodují, že z 12 000 různých chemikálií, které se používají při výrobě jednorázových obalů na potraviny, je řada z nich nebezpečná pro lidské zdraví. Tyto chemikálie se následně dostávají z jednorázových plastů do našeho jídla a nápojů – což u opakovaně použitelných obalů neplatí.

Chcete se o opakovaně použitelných obalech dozvědět více?

- Podívejte se na webinář Zero Waste Europe na téma [covid-19 a zero waste](#) (v angličtině).
- Přečtěte si, jak Evropská unie odmítla vyhovět [žádostem firem o zrušení zákazu jednorázových plastových obalů](#) (v angličtině).
- Přečtěte si reportáž o tom, jak se [zvýšila spotřeba jednorázových plastů v důsledku pandemie v ČR](#).
- Nabízíme Vám [9 tipů, jak během lockdownu nevytvářet odpad](#).

Další informace můžete najít v sérii webinářů na téma [spotřeby a výroby](#) (v angličtině) nebo v [Atlasu plastů](#) (v češtině).

Má covid-19 vliv na třídění odpadu a recyklaci?

Některé obce pozastavily svoz tříděného odpadu nebo uzavřely svá reuse centra. Důvodem je jednak snížená kapacita pracovníků, a jednak obava z ohrožení zdraví zaměstnanců, kteří mohou být potenciálně vystaveni viru, jenž se může objevit na povrchu svážených pytlů s odpadky nebo na odpadech samotných. S tím ovšem souvisí i problém se zásobováním recyklačních linek: jestliže se přestane svážet tříděný odpad, nebude dostatek materiálů k recyklaci.

V [pokynech Evropské komise pro odpadové hospodářství v souvislosti s covidem-19](#) se jasně uvádí, že v současné době neexistují důkazy o tom, že by odpad hrál roli v přenosu SARS-CoV-2 nebo jiných virů způsobujících respirační onemocnění. Pokud jde o riziko nákazy onemocněním covid-19, jsou standardní postupy nakládání s odpadem bezpečné a dostačující“.

Právě Komise členským státům radí, aby nadále řádně poskytovaly služby odpadového hospodářství včetně svozu a recyklace tříděného odpadu, a upozorňuje, že v období koronavirové krize je obzvláště důležité, aby občané pečlivě třídili, a zajišťovali tak přísun kvalitních materiálů do zařízení na zpracování odpadu.

Jsou-li dodržována odpovídající bezpečnostní opatření, neexistují žádné odborné, zdravotní ani sociální důvody pro to, aby se odpad přestal třídít. Pevně proto doufáme, že společnosti poskytující služby odpadového hospodářství zajistí svým zaměstnancům nezbytné ochranné pomůcky a brzy obnoví své služby v plném rozsahu. [Česká republika však přesto omezila třídění odpadů pro osoby nakažené koronavirem i domácnosti v karanténě.](#)

Omezení sběru tříděného odpadu v Evropě způsobuje v odvětví recyklace materiálů – zvláště plastů – finanční problémy. Je proto důležité, aby dotřídovací i recyklační linky fungovaly bez omezení.

Chcete se o sběru tříděného odpadu a recyklaci dozvědět více?

- Přečtěte si naši [výzvu o třídění odpadu během pandemie](#).
- Prostudujte si [pokyny Evropské komise pro odpadové hospodářství v souvislosti s koronavirovou krizí](#).
- Přečtěte si [doporučení Státního zdravotního ústavu k opatřením pro pracovníky nakládající s odpady](#).
- Podívejte se na [vědecké studie zaměřené na výzkum v oblasti obalových materiálů v souvislosti s koronavirem](#) (v angličtině).

Je během pandemie nutné odpady spalovat?

Spalování bývá prezentováno jako bezpečný způsob likvidace zdravotnického odpadu.

Ačkoli se spalováním ničí choroboplodné zárodky (například viry), nejedná se v souvislosti s epidemií covidu-19 o nevhodnější způsob likvidace odpadu. Existují **bezpečnější možnosti** likvidace zbytkového odpadu, například **biologické procesy** (mechanicko-biologická úprava), které se k sanitaci za běžných okolností využívají.

V případě likvidace zbytkového odpadu bychom se měli v rámci strategií nakládání s odpady zaměřit místo spalování a mechanicko-biologické úpravy (MBÚ) spíše na technologie MRBT (zpětné získávání materiálů a biologická úprava), které **dokážou lépe řešit aktuální klimatické a environmentální výzvy**. MRBT zařízení běžně zajišťují sanitaci, a mohla by proto v budoucnu přispět k řešení likvidace odpadů během podobných krizí, jako je současná pandemie covidu-19.

Z dlouhodobého hlediska je třeba investovat do systémů zero waste v jednotlivých městech, díky nimž se zavádí oběhové hospodářství na místní úrovni, je na ně zapotřebí mnohem méně finančních prostředků, a navíc mají řadu pozitivních sociálních dopadů. V kombinaci s edukačními programy a se zapojením místní komunity mohou takové systémy významně přispět ke snížení objemu odpadu, a zamezit tak závažnému poškozování životního prostředí skládkováním a spalováním. Místní systémy umožňují vytvářet odolnou infrastrukturu a služby, jež mají ve své pravomoci a mohou je dále upravovat a rozšiřovat.

Chcete se o problematice spalování odpadu dozvědět více?

- Přečtěte si naši [výzvu o třídění odpadu během pandemie](#).
- Prostudujte si [pokyny Evropské komise pro odpadové hospodářství v souvislosti s koronavirovou krizí](#).
- Krátké shrnutí dopadů produkce a likvidace plastů na klima popisuje [článek organizace Greenpeace](#).

Doporučujeme Vám také publikace o odpadech zaměřené na [změnu klimatu, energetiku a znečištění ovzduší](#) (v angličtině).

Jaký vliv má covid-19 na donáškové služby a jednorázové obaly?

Se zavřenými obchody a restauracemi dochází k častějšímu využívání alternativních služeb: internetového prodeje a donáškových služeb. Spolu s tím se zvyšuje spotřeba obalů na jedno použití.

Donáška jídla pomáhá místním podnikům přežít v těžké době, kdy mohou prodávat jen jídlo s sebou. Může to být ale i příležitost zamyslet se nad změnou fungování donáškových služeb a dále rozvíjet řešení, která již na některých místech fungují. Prioritně bychom měli podporovat obchodní modely založené na udržitelných a efektivních systémech, jako je například **logistika vratných obalů** nebo krátké dodavatelské řetězce podporující místní ekonomiku.

Chcete se o donáškových službách dozvědět více?

- Přečtěte si [manifest zálohování](#) (v angličtině).
- Přečtěte si o příkladech zálohových systémů v České republice: [REkrabíčka](#), [Otoč kelímek](#) nebo [Vratné lahve](#).
- Chcete-li se zbavit kartonových krabic například od balíků, můžete je darovat obchodům, které je znovu použijí. Seznam zapojených obchodů najdete na mapách: [mapa.reduca.cz](#) a [kamsnim.cz](#).

Sledujte, co Zero Waste Europe podniká v oblasti [spotřeby a výroby](#) a [znečištění plasty](#) (v angličtině).

Jak se chová průmysl?

V průběhu pandemie jsme zaznamenali, že některé společnosti využívají aktuální situaci jako výmluvu, aby se vyhnuly plnění svých dřívějších závazků nebo polevily ve snaze o výraznější pokrok (např. omezení plastů na jedno použití apod.). **Firmy by neměly zdržovat již vyjednaná opatření, ale naopak nastavit vlastní cíle** v souladu se směrnicemi EU o omezení plastových výrobků, Zelenou dohodou pro Evropu nebo Akčním plánem EU pro oběhové hospodářství.

Naopak pozitivním příkladem jsou české bezobalové obchody. Již na začátku pandemie [našly způsoby, jak prodej bez obalů zachovat](#), a některé dokonce rozšířily své služby o rozvoz, aby si udržely zákazníky, kteří omezili cestování mimo domov nebo se právě nacházejí v karanténě.

Chcete se o aktivitách firem dozvědět více?

- Přečtěte si příspěvek na [blogu aliance Rethink Plastic](#) o aktivitách průmyslových podniků, které se snaží aktuální situaci zneužít (v angličtině).
- Přečtěte si, co o těchto aktivitách říká výkonný místopředseda EK pro Zelenou dohodu pro Evropu [Frans Timmermans](#) (v angličtině).

- Podívejte se na [plán pro oběhové hospodářství](#), který schválila EU v roce 2020.
- Přečtěte si studii [organizace Greenpeace](#) o praktikách výrobců plastů, kteří využívají strachu z onemocnění covidem-19 a manipulují s informacemi ve prospěch jednorázových obalů (v angličtině).
- Poslechněte si podcast [o bezobalovém nakupování](#) od blogerek Czech zero waste.

Co se zdravotnickým odpadem?

V pokynech Komise pro odpadové hospodářství v souvislosti s nálezou covidem-19 se uvádí, že odpad ze zdravotnických zařízení, laboratoří a dalších institucí, které přicházejí do kontaktu s pacienty nakaženými koronavirem, by se měl likvidovat v souladu s právními předpisy EU o odpadech a s vnitrostátními ustanoveními, jež tuto kategorii infekčního odpadu upravují.

Členské státy by měly zajistit potřebné kapacity na úpravu a eventuálně skladování zdravotnického odpadu. V případě nedostatečných kapacit pro řádnou likvidaci tohoto druhu odpadu je zásadní zajistit jeho bezpečné přechodné skladování do doby, než budou kapacitní výpadky vyřešeny. Spalování tedy není uvedeno jako přednostní způsob likvidace.

Světová zdravotnická organizace i [Program OSN pro životní prostředí](#) (UNEP) upřednostňují dezinfekci s využitím páry nebo jiné metody dezinfekce před spalováním. Důvodem jsou perzistentní organické znečišťující látky (POPs), které při spalování vznikají.

Chcete se o zdravotnickém odpadu dozvědět více?

- Prostudujte si [obsáhlý dokument](#) organizace Health Care Without Harm (HCWH), který obsahuje aktuální informace a doporučení týkající se nakládání se zdravotnickým odpadem v souvislosti s koronavirem (v angličtině).
- Přečtěte si o [rozhodnutí Evropské komise](#), která zařadila spalování odpadů mezi neudržitelné činnosti, které nebude podporovat prostřednictvím svých fondů.

Jaký dopad má covid-19 na pracovníky, kteří s odpady nakládají?

Lidé zajišťující svoz, třídění odpadů a recyklaci jsou i v současnosti nepostradatelní. Bez jejich práce by nemohl fungovat proces získávání druhotných surovin a využití alespoň části odpadů. Přicházejí do styku s odpadem pocházejícím z mnoha domácností, a proto je nezbytné, aby jim zaměstnavatelé zajistili odpovídající ochranné pomůcky a poskytli instrukce, jak při své práci předcházet nákaze koronavirem.

Akutní nebezpečí by jim však podle dosavadních výzkumů hrozit nemělo, jelikož virus nakažlivé formě přežívá na různých typech povrchů převážně jen v řádech desítek hodin. Přestože některé jednotky viru mohou přežít i delší dobu, zejména při nižších teplotách, neprokázalo se, že by byly materiály zdrojem přenosu nákazy.

Chcete se o nakládání s odpady dozvědět více?

- Podívejte se na nejnovější [studii o výskytu koronaviru na různých typech materiálů a při různých teplotách](#) (v angličtině).
- Přečtěte si [stanovisko Národního referenčního centra pro hygienu půdy a odpadů](#) k prevenci nákazy u pracovníků nakládajících s odpadem.

Co dál aneb Co si z této situace můžeme odnést

Množí se [vědecké poznatky](#) o tom, že náš nynější přístup k životnímu prostředí založený na neudržitelných spotřebních a výrobních modelech povede v budoucnu jen k dalším pandemiím. Dopad koronaviru nám ukázal, jak málo je náš systém odolný.

Stavět hospodářskou obnovu na ekologicky šetrných základech bude mít zásadní význam nejen proto, abychom dokázali řešit problémy spojené s životním prostředím, ale také abychom byli odolnější, až přijde další celosvětová krize podobná současné pandemii covidu-19.

Finanční odezva členských států Evropské unie i vlád zemí celého světa svědčí o tom, že v případě akutní krize se potřebné miliardy najdou. Navzájem související krize, jež dopadají na naše životní prostředí, ať již jde o **změnu klimatu**, či **mizející biodiverzitu**, představují existenční ohrožení pro náš život i společnost.

Měli bychom je řešit stejně rázně, rychle a odhodlaně, jako v uplynulých měsících reagovali světoví lídři na covid-19.

Přečtěte si naše vzkazy vedoucím představitelům EU (v angličtině):

- [Otevřený dopis organizace Zero Waste Europe](#)
- [Otevřený dopis hnutí BFFP Evropské komisi](#)

Jaké pozitivní změny můžete uvést do praxe i dnes?

Voda z kohoutku

Jednoduchou změnou je pití kohoutkové vody, kterou máme všichni doma k dispozici. V průběhu pandemie se předpokládá, že se její spotřeba zvedne, protože balenou vodu kupují často turisté a lidé, kteří se pohybují mimo domov. Pokud si zvyknete pít doma vodu z kohoutku, můžete si ji brát s sebou i mimo domov v opakovaně použitelných lahvích. Lahve si pak můžete doplnit třeba v provozovnách [označených nálepkou Dolej si](#).

Neplytvejme potravinami

Zdá se, že v karanténě lidé více plánují, než vyrazí do obchodu, aby si dokázali nakoupit dostatečné zásoby potravin na delší dobu. Díky tomu, že svoje nákupy lépe plánují a také mají více času na vaření, dokážou snadněji zajistit, aby nic nepřišlo nazmar – například i tak, že rychle se kazící potraviny jako ovoce a zeleninu zamrazí. Dalším pozitivem karanténních opatření je zjištění, že lidé v kuchyni začínají být kreativnější, učí se zpracovávat přebytky a využívat všechny potraviny, jimž se blíží datum spotřeby. Pokud se chcete naučit využívat téměř všechny zbytky v kuchyni, pomůže Vám [kuchařka Zachraň jídlo](#).

Chcete se o plýtvání potravinami dozvědět více?

Informace a tipy, jak plýtvání předcházet, najdete [na stránkách organizace Zachraň jídlo](#) (v češtině). V anglickém jazyce Vám můžeme doporučit [připomínky ke strategii Od zemědělce ke spotřebiteli](#), policy briefing na téma [potravinových systémů](#) a případové studie o společnostech [Too Good To Go](#) a [Phenix](#) a o městě [Brugge](#).

Používání vlastních obalů

I když je v době pandemie většina restaurací a stravovacích zařízení zavřená a objednávky vyřizují pouze na jídlo s sebou, můžeme předcházet jednorázovým obalům. Pokud máte možnost dojít si pro objednávku osobně, restaurace obvykle akceptují Vámi přinesené obaly (krabičky na jídlo nebo kelímky na nápoje). Ty je samozřejmě potřeba před použitím důkladně vyčistit prostředkem na nádobí. Vhodné je mytí v myčce při vyšší teplotě. Také lze využít nabídku zařízení zapojených do sítě [Otoč kelímeček](#) či [REkrabička](#), která Vám objednávku vydají v zálohovaném obalu – v průběhu pandemie [se počet těchto míst dokonce zvýšil](#).

Nakupování bez obalů

V době před pandemií se v Evropě [rozzrůstaly speciální prodejny zaměřené na bezobalový prodej](#). Silnou základnu máme i u nás. Na začátku přísných opatření v březnu 2020 řada z nich bezobalový prodej na nějakou dobu sice omezila, ale postupně se našly cesty, jak se k této formě prodeje vrátit. Dnes jsou jejich provozy otevřené bez omezení a platí zde stejná pravidla jako v ostatních obchodech – používání ochranných pomůcek

a dezinfekce. Některé z těchto obchodů nabízejí i prodej přes e-shop s dodávkou ve vratných obalech. Díky tomu si můžeme koupit potraviny či kosmetiku bez obalů i z pohodlí svého domova.

[Kontaktujte nás](#), rádi zodpovíme všechny Vaše dotazy!

Mohlo by Vás zajímat:

- [Výzva nevládních organizací občanům ČR ke koronaviru](#)
- [Covid-19 a jeho dopad na náš tým, spotřebitele a celosvětovou agendu zero waste](#) (v angličtině)
- [Aliance Rethink Plastic a covid-19](#) (v angličtině)

Jelikož nejsme zdravotníci ani vědci, řiďte se prosím doporučeními příslušných odborníků: nákaze bychom se měli snažit zamezit pomocí mytí rukou, dodržování rozestupů a zakrýváním obličeje.

Zero Waste Europe je evropská síť obcí, měst, institucí, firem, odborníků a dalších subjektů, které spojuje vize předcházení vzniku odpadu v naší společnosti. Nabízíme konkrétní rady, jak přehodnotit vztah ke zdrojům, změnit životní styl a přejít na udržitelnější vzorce výroby a spotřeby v souladu s principy oběhového hospodářství.

Hnutí DUHA úspěšně prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Téměř třicítka našich expertů soustavně pracuje na konkrétních projektech v České republice. Podporujeme prevenci odpadu a cirkulární ekonomiku a usilujeme o to, aby naše země neplýtvala surovinami. Dokážeme rozhýbat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. V oblasti odpadového hospodářství prosazujeme principy zero waste na všech úrovních. Jsme členskou organizací sítě Zero Waste Europe. Na úspěších Hnutí DUHA se můžete podílet i Vy: darce.hnutiduha.cz.

Ministerstvo životního prostředí

Publikace vznikla za finanční podpory Ministerstva životního prostředí.

Obsah publikace nemusí vyjadřovat postoje donora.